

УДК 330:332.14:338.242

О. В. Самборський,

к. е. н., доцент, професор кафедри аудита,

ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"

ORCID ID: 0000-0003-0211-5488

П. В. Гласов,

аспірант, ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана"

ORCID ID: 0000-0003-1951-6755

DOI: 10.32702/2306-6792.2021.11.57

СУЧАСНА КЛАСТЕРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

O. Samborskyi,

PhD in Economics, Associate Professor, Kiev National Economic University named after Vadym Getman

P. Hlasov,

Postgraduate student, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

MODERN CLUSTER POLICY OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

У глобальному економічному просторі Україна відчула посилення впливу глобальних проблем людства на розвиток національної економіки, тому підвищення стійкості та конкурентоспроможності власної економіки стало одним з пріоритетних завдань для нашої держави. Україна вимушена шукати різноманітні підходи до виробництва послуг, товарів з метою їх продажу за цінами, що відшкодовують затрати на виробництва та дають прибуток. Структурні зміни в економіці залежать від інституційних чинників, інвестування, інновацій, досліджень, розробок та технологічної підтримки. Покращення економіки в країні загалом залежить від ефективної кластерної політики держави. Розвиток сучасної кластерної політики дасть змогу побудувати високорозвинену конкурентоспроможну економіку. Тому кластерна політика є одним з першочергових пріоритетних завдань стратегічної політики влади.

Проведено аналіз сучасного стану впровадження кластеризації економіки в Україні. Визначено основні характеристики напрямів розвитку впровадження кластеризації економіки. Основні пріоритетні напрями кластеризації економіки будуть активно впливати на розвиток економіки України.

У ході дослідження використовувалися підходи до кластеризації економіки як до ефективного механізму розвитку економіки країни.

Визначено, що кластерна політика не знайшла свого місця у якості головного інструмента підвищення розвитку економіки України. Проблемами кластерної політики є відсутність у державі сучасної промислової стратегії, в якій чільне місце займала б кластеризація економіки, а також відсутність програми підтримки кластерів та належного фінансування цих програм. Розбудова в Україні кластерної політики вимагає від державної політики системи заходів, спрямованих на розвиток концепції кластерного розвитку. Кластерна політика знаходиться в стадії становлення, її розвиток є слабким, не зважаючи на зростаючу увагу з боку держави. Увага до процесу кластеризації економіки пов'язана з тим, що кластери стають ключовим компонентом національних і регіональних планів економічного розвитку. Зважаючи на наявну потребу щодо розробки дієвих положень стосовно побудови та розвитку кластерної політики, запропоновано послідовно поглиблювати кластеризацію економіки та створювати умови для поєднання кластерної політики з економічною політикою України. Завдяки цьому забезпечується можливість підтримки кластерів з боку держави, яка призведе до загального економічного зростання та розвитку міст-агломерацій, що утворюються під впливом кластеризації, розвитку мережі конкурентоспроможних постачальників і сервісних організацій, включаючи малі та середні підприємства, зростання інноваційного потенціалу регіону. Тому питання реалізації кластерної політики є актуальними та потребують подальших наукових досліджень.

In the global economic space, Ukraine has felt the growing impact of global problems of mankind on the development of the national economy, so increasing the stability and competitiveness of its own economy has become one of the priorities for our country. Ukraine is forced to look for different approaches to the production of services, goods in order to sell them at prices that recoup production costs and make a profit. Structural changes in the economy depend on institutional factors, investment, innovation, research, development and technological support. The improvement of the economy in the country as a whole depends on the effective cluster policy of the state. The development of modern

cluster policy will make it possible to build a highly developed competitive economy. Therefore, cluster policy is one of the top priorities of the government's strategic policy.

The analysis of the current state of implementation of economic clustering in Ukraine is carried out. The main characteristics of the directions of development of the implementation of clustering of the economy are determined. The main priority areas of economic clustering will actively influence the development of Ukraine's economy.

The study used approaches to clustering the economy as an effective mechanism for economic development.

It is determined that cluster policy has not found its place as the main tool for improving the development of Ukraine's economy. The problems of cluster policy are the lack of a modern industrial strategy in the state, in which the clustering of the economy would play a leading role, as well as the lack of a program to support clusters and adequate funding for these programs. The development of cluster policy in Ukraine requires from the state policy a system of measures aimed at developing the concept of cluster development. Cluster policy is in its infancy, its development is weak, despite the growing attention of the state. Attention to the process of economic clustering is due to the fact that clusters are becoming a key component of national and regional economic development plans. Given the existing need to develop effective provisions for the construction and development of cluster policy, it is proposed to consistently deepen the clustering of the economy and create conditions for combining cluster policy with the economic policy of Ukraine. This provides an opportunity to support clusters by the state, which will lead to overall economic growth and development of agglomerations formed under the influence of clustering, development of a network of competitive suppliers and service organizations, including small and medium enterprises, growth of innovation potential of the region. Therefore, the issues of cluster policy implementation are relevant and require further research.

Ключові слова: кластерна політика, кластер, кластеризація економіки, кластерні утворення, конкурентоздатність, інновації, інвестиції.

Key words: cluster policy, cluster, clustering of economy, cluster formations, competitiveness, innovation, investment.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах пошуку виходу з економічної кризи та формування нової моделі економічного розвитку країни розвиток сучасної кластерної теорії набуває великого значення. Концепції кластеризації національної економіки залежні від багатьох чинників економічного, політичного, соціального, законодавчого спрямування. Сучасні умови господарювання, в яких функціонують українські кластери, обумовлюють необхідність адаптуватися до наслідків пандемії, що спричинила падіння економіки в усьому світі. У сучасних економічних умовах підвищення стійкості та конкурентоспроможності власної економіки є одним з пріоритетних завдань для нашої держави. Україна вимушена шукати різноманітні підходи до виробництва послуг, товарів з метою їх продажу за цінами, що відшкодовують затрати на виробництва та дають прибуток. Формування та розвиток кластерів є закономірними процесами сучасної економіки, відносно новими та перспективними. Кластерна модель є дієвим інструментом забезпечення ефективного розвитку економіки України та розбудови інноваційної моделі у промисловості, що визначено цілями застосування кластерного підходу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивченням різнобічних аспектів кластерної політики України займалися такі вчені: Д.М. Ва-

сильківський, М.П. Войнаренко, В.М. Нижник, М.О. Кизим, М.О. Панкова, А.С. Ринейська, Г.М. Самійленко, Н.С. Станасюк, О.Ю. Ульяновченко, О.А. Чупайленко.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Метою статті є дослідження сучасної кластерної політики України як головної складової комплексної системи державного управління країни, а саме проблем та перспектив її розвитку.

Для досягнення поставлених цілей дослідження визначено такі наукові завдання:

1. Провести аналіз сучасного стану впровадження кластерної політики України та її вплив на розвиток економіки України.

2. Визначити напрями удосконалення та перспективи розвитку кластерної політики України.

Під час виконання роботи застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження:

— аналізу та синтезу-аналіз сучасного стану впровадження кластерної політики та її вплив на економіку України, проблем та перспектив впровадження, напрямів розвитку та удосконалення.

— аналогій та порівняльного співставлення — для визначення характеристик щодо впровадження кластерного підходу та існування економіки без нього; для порівняльної характеристики процесів кластеризації в Україні та закордонних країнах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для держави важливо обумовити розвиток кластерних процесів, створивши умови малим та середнім підприємствам для об'єднання в кластер, який є платформою для співпраці між різними суб'єктами в конкретних територіях у напрямі дослідження і розвитку технологій та інновацій. Кластери виконують функції розподілу прийнятих економічних рішень; механізму проведення таких рішень у дію; проектних ініціатив, що мобілізують приватно-державні зусилля на покращення безпосередньо структури економічного середовища. Для кластерної політики вони є динамічним інструментом для розробки та просування стратегічних напрямів галузевої спеціалізації, а кластерна політика виступає як система державних гарантій із підтримки кластерних ініціатив.

Кластери мають гнучку стратегію, що надає їм можливість оптимізувати витрати та підвищувати ефективність діяльності, своєчасно реагувати на стратегічні виклики зовнішнього та внутрішнього середовища. Кластерний підхід сприяє підвищенню рівня прозорості та керованості регіональних економічних процесів. У разі успішного функціонування та розвитку кластери стають центрами тяжіння інвестицій, кращих кадрових ресурсів і супутніх послуг [16, с. 159].

Сьогодні кластерні стратегії економічного розвитку широко використовуються у всьому світі. Формуючи кластерну політику, державні органи розвинутих країн світу виступають за широку класифікацію кластерів з метою включення до них максимально більшої кількості фірм [15, с. 2].

Сучасні промислові кластери є якісно новим просторовим утворенням у національному господарстві, що сприяє розвитку партнерства між суб'єктами господарювання, владою та наукою. Досвід успішного функціонування промислових кластерів у розвинутих країнах світу актуалізує необхідність їх створення в Україні [17, с. 117].

Таким чином, кластери є платформою для співпраці між різними суб'єктами в конкретних територіях в напрямі дослідження і розвитку технологій та інновацій.

Світова практика надає різні інструменти і форми реалізації кластерного підходу. Розвиток європейських кластерів відбувається в контексті європейської стратегії розумної спеціалізації, тож залучення європейської моделі кластеризації для інноваційно-виробничого розвитку української промисловості є ще од-

ним логічним кроком в євроінтеграційному напрямі [20, с. 107].

Закордонний досвід показує, що кластерний підхід визнається як дієва політика підвищення конкурентоспроможності регіональних і національних економік. Діяльність з реалізації кластерного підходу може бути позначена як кластеризація і являти собою комплекс організаційно-економічних заходів, державних і громадських інститутів щодо асоціації підприємств у кластери та встановлення між ними неформальних відносин і мережевої співпраці [21, с. 191].

Досвід Європейських країн свідчить про доцільність створення саме організацій управління кластерами, які забезпечують управління кластерами, чіткий розподіл ролей та визначають основні шляхи та можливості розвитку. У європейських країнах, особливо на регіональному рівні, підтримка кластерів часто пов'язана з регіональними інноваційними стратегіями або стратегіями інтелектуальної спеціалізації.

Багато з тих проблем, які вирішуються в ЄС є актуальними й в Україні, тому досвід формування та реалізації регіональної політики в ЄС є важливим при пошуку шляхів вирішення національних проблем регіонального розвитку [11, с. 198].

Відаючи належне утворювальному потенціалу кластерів, можна констатувати, що українська сьогоденність далека від того, що ми маємо можливість спостерігати в індустріально розвинутих країнах. Хтось пояснює це нерозвиненим інституціональним підґрунтям (ми б сказали, його відсутністю). Інші дорікають колегам по цеху за неухвалене ставлення до проблеми. Є претензії й до бізнесу, який мав би проявляти найбільшу зацікавленість у зростанні своєї ефективності завдяки застосуванню прогресивних форм підкріплення корпоративних потенціалів [14, с. 74].

Тому наша держава повинна розуміти, що міжнародна конкурентоспроможність кластерів вважається ключовим елементом підтримки та подальшого розвитку конкурентоспроможності економіки країни в глобальному контексті. Значна роль надається не лише створенню кластерів, а саме розробці та створенні досконалої, конкурентоспроможної на міжнародному рівні кластерів, які матимуть вплив на національну економіку.

Держава повинна приділяти значну увагу питанням розробки кластерної політики. Для розробки ефективної сучасної кластерної політики потрібно провести глибоке досліджен-

ня економіки регіонів з метою виявлення галузей спеціалізації, перспективних для формування та розвитку кластерів, адже не всі галузі можуть стати базовими для формування кластерів. Перспективи реалізації кластерної політики залежать від стратегічно важливих національних та регіональних проєктів з участю кластерів, капітальних інвестицій за рахунок коштів бюджетів різних рівнів та створення умов для ефективного супроводження інвестиційних проєктів. Результатом вітчизняних стартапів можуть стати кластерні об'єднання. Тому кластерна політика допомагає стимулювати інновації та стартапи, підтримуючи розвиток кластерних ініціатив, щоб допомогти вийти на світові ринки, співпрацюючи з іншими стейкхолдерами.

Під час визначення концептуальних основ реалізації кластерної політики в умовах трансформаційної економіки доцільно розглянути визначення категорії "кластерна політика" в дослідженнях різних науковців. На думку Ю.О. Ульянченко, кластерна політика пропонує новий погляд на розвиток національної економіки, економіки регіону або міста, а також розкриває нові ролі компаній, уряду, регіональних органів управління та інших організацій, які прагнуть до підвищення конкурентоспроможності економіки країни або регіону як основи для подальшого підйому рівня життя населення [18].

М.О. Панкова пропонує розглядати кластерну політику як систему державних заходів і механізмів підтримки кластерів, які забезпечують підвищення конкурентоспроможності регіонів, підприємств, що входять у кластер, а також забезпечують впровадження інновацій. Кластерна теорія є однією з сучасних економічних теорій регіонального економічного розвитку, яка вже використовується різними країнами і довела свою ефективність на практиці [13, с. 38–39].

О.А. Чупайленко та В.Ю. Бєро вважають, що Україна повинна зосередитись на інструментах підвищення стійкості та конкурентоспроможності національного бізнесу. Серед таких інструментів вагоме місце займає кластерна політика, успішне ведення якої позитивно вплине на створення, розвиток та підтримку кластерів. Економіка, що розвивається на основі кластерів, є конкурентоспроможною та інвестиційно привабливою і забезпечує високі рівень та якість життя населення [7, с. 10].

Під час формування економічної політики держави кластерна політика повинна враховувати досвід розповсюдження нових виробничих

мереж в регіонах України, розробити відповідне законодавче забезпечення кластерного процесу. Важливо налагодити взаємозв'язок між кластерами та інфраструктурними установами.

Основним результатом реалізації кластерної політики має бути підвищення конкурентоспроможності підприємств-учасників кластера та економіки країни в цілому.

Попри довгий період існування, кластерний рух в Україні є слабо організованим на національному рівні й зростає радше стихійно. Досить тривалий шлях свого розвитку пройшли мережеві відносини в економіці. З появою нових можливостей мереж, відбуваються етапи розвитку в економіці, які властиві різним періодам часу [10, с. 188].

Стан економіки країни є досить складним, невірноваженим і, не зважаючи на ряд виконаних реформаційних заходів державної політики, ця ситуація залишається в транзитивному стані [8, с. 11].

Причинами такої ситуації є насамперед стан політичної нестабільності в державі, що збільшує ризик будь-якої діяльності; невпевненість у довгострокових кредитах та високі банківські ставки; зниження державного фінансування інноваційного розвитку, недостатність власних коштів підприємств, послаблення взаємозв'язків науки та виробництва [9, с. 124].

Ця думка авторів є слушною, тому що концепція кластерної політики України залежить від стану справ в економіці нашої держави.

У кластерній політиці взаємопов'язані промислова, регіональна політики, політика підтримки малого бізнесу, по залученню іноземних і внутрішніх інвестицій, інноваційна, науково-технічна, освітня та інші політики. Реалізація кластерної політики має на увазі проведення заходів, спрямованих на усунення перешкод, що заважають встановленню взаємовигідних зв'язків між учасниками кластера. Органи влади грають провідну роль у процесах кластеризації, зокрема, у формуванні інфраструктури для потреб кластера, а також безпосередньо впливають на чинники конкурентоспроможності. Державна кластерна політика реалізується з метою удосконалення існуючих кластерів або у сфері розвитку кластерів, що знаходяться на початковій стадії. Існують інструменти, придатні для реалізації цілей кластерної політики, проте, в силу унікальності кластерів, складно виділити універсальні підходи [6, с. 27].

Динамізм суспільних процесів, у тому числі й економічних, примушує уряд та підприємців

Таблиця 1. SWOT-аналіз напрямів розвитку впровадження кластеризації економіки

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Використання конкурентних переваг регіону. Загальне економічне зростання та розвиток міст-агломерацій, що утворюються під впливом кластеризації. Прискорене нарощування інфраструктурного та кадрового потенціалу. Конкурентна вартість праці. Швидка адаптація до нових потреб ринку. Розвиток мережі конкурентоспроможних постачальників і сервісних організацій, включаючи малі та середні підприємства. Взаємодія бізнесу, влади, громадськості та науки</p>	<p>Відсутність нормативно-правового забезпечення функціонування кластерів. Недостатнє належне фінансового забезпечення кластерного розвитку. Відсутність досвіду кластеризації. Відсутність доступу до сучасних методів управління, у тому числі обліком витрат, та спеціальних знань. Відсутність ведення повного та детального обліку кластерів. Повільність наукових досліджень. Державні органи в сфері кластерної політики відсутні. Наявність диспропорцій регіонального розвитку. Відсутність підтримки виходу на висококонкурентні міжнародні ринки</p>
Можливості	Загрози
<p>Підвищення продуктивності праці. Збільшення обсягів виробництва. Надходження до місцевих бюджетів. Формування нових компаній і створення нових робочих місць. Зростання інноваційного потенціалу регіону. Формування конкурентних переваг, що сприяють залученню вітчизняних та іноземних інвестицій. Задоволення потреб територіальних громад. Впровадження найкращих доступних технологій використання новітнього обладнання. Підтримка створення кластерів з боку держави</p>	<p>Карантинні обмеження у зв'язку з епідемією COVID-19. Зниження внутрішнього попиту та суттєве послаблення зовнішнього попиту на товари українського експорту. Повільне відновлення економіки. Прискорення інфляції. Збільшення відтоку трудових кадрів (включно з робочими спеціальностями) за кордон. Недостатність державної підтримки</p>

Джерело: розроблено авторами.

усіх рівнів постійно замислюватися над сучасними ринковими тенденціями та їх можливими наслідками для результатів ведення бізнесу, а також над змінами в управлінні, яких вимагає передбачення та реакція на зазначені тенденції [5, с. 33].

Протягом останніх років кластеризації приділяється багато уваги у регіональній економічній політиці України. Зокрема, створення та розвиток кластерів визнано одним з найважливіших напрямів у стратегіях розвитку багатьох регіонів. Так, у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки зазначено, що забезпечення всебічного сприяння реіндустріалізації агломерацій та великих міст на основі інновацій (техніки та технологій) вищих технологічних устроїв, формування міських та регіональних економічних кластерів, що спрямовано на ефективне використання ресурсів території, її комплексний розвиток та становлення інноваційної економіки держави [2]. У Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємства на 2014—2024 рр. визначено, що од-

ним зі способів реалізації програми є розроблення та виконання програм інтеграції суб'єктів малого і середнього підприємства в національні та міжнародні інноваційні і технологічні кластери. У зазначеній програмі також підкреслено, що потребує визначення на законодавчому рівні таке поняття як кластеризація [4].

Прийняття Національної економічної стратегії на період до 2030 року стало значною підтримкою стратегічного курсу держави в економічній сфері, послідовна реалізація якої дасть змогу сформувати конкурентоспроможні умови для бізнесу та інвестицій; стимулювати розвиток інновацій й модернізацію секторів економіки для забезпечення їх конкурентоспроможності на міжнародному ринку [3].

О.М. Паливода слушно зазначає, що саме кластерні мережі стають тим середовищем, в якому технології формування партнерських взаємозв'язків на основі довіри дістають можливість розвиватися та вдосконалюватися. Успішно діючі кластери — це, насамперед, осередки формування взаємовідносин, які будують-

ся на вмінні знаходити спільні інтереси та на основі їх спільної реалізації отримувати додаткові економічні вигоди [12, с. 108].

Для держави важливо обумовити розвиток кластерних процесів, створивши умови малим та середнім підприємствам для об'єднання в кластер. На основі SWOT-аналізу виявимо логічні зв'язки між внутрішніми (сильні та слабкі) сторони та зовнішніми (можливості та загрози) факторами, які мають стратегічне значення для впровадження кластеризації.

Під час визначення сильних та слабких сторін впровадження кластеризації економіки можна зазначити, що макроекономічний прогноз для України не дуже втішний. За прогнозами аналітиків, економіка в реальному вираженні повернеться на докризовий рівень, а у 2022—2023 роках почне поступове зростання.

Утім, відновлення не буде однорідним. У галузевому розрізі посилюється роль торговельного сектору, який вже нині перевищує докризові показники, а суттєвого перевищення очкують від галузі інформаційних технологій і телекомунікацій. Водночас промисловість, транспорт та готельно-ресторанна галузь так і не зможуть повноцінно відновитися цього року.

Більшість кластерів в Україні працює саме у цих галузях. Основними ризиками для розвитку кластерів є карантинні обмеження у зв'язку з епідемією COVID-19, які призвели до повільного відновлення економіки, прискорення інфляції, зниження внутрішнього попиту та суттєвого послаблення зовнішнього попиту на товари українського експорту. Значним ризиком для кластеризації є недостатність державної підтримки. Кластеризація економіки слабо підтримується державою, хоча кількість кластерів в Україні зростає. Відсутність нормативно-правового забезпечення функціонування кластерів призвело до того, що на сьогодні кластеризація недостатньо закріплена у законодавстві України, поняття кластер відсутнє в законах України. Так, Господарський кодекс України передбачає різні організаційно-правові форми об'єднань підприємств, а саме: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств, передбачені законом (союзи, спілки, асоціації підприємців тощо). Якщо порівнювати ці форми об'єднань підприємств з такою формою об'єднання як кластер, то можна зробити висновок, що кластер може бути окремою формою об'єднання підприємств. Тому доцільно доповнити Господарський кодекс України новою організаційно-правовою формою об'єднань підприємств —

кластери. Також потрібно розробити та ухвалити Концепцію кластерної економіки в Україні. Вона має визначити організаційно-технічні та методологічні аспекти діяльності кластерів в Україні та розробити узагальнений механізм реалізації заходів державної політики розвитку кластерів на місцевому рівні. Зокрема, забезпечення відповідної інфраструктури, розробка та запровадження інформаційних реєстрів і баз, стимулювання інвестицій.

Так, відсутність узагальненої статистичної інформації щодо вітчизняних кластерів, контролю якості функціонування діючих кластерів, ініціатора прийняття програми кластерного розвитку вказує на те, що державні органи у сфері кластерної політики майже відсутні. Немає державного органу, який би зміг координувати кластерну політику в державі. Доцільно передбачити створення Кластерної палати України, як професійної самоврядної організації, яка забезпечуватиме реалізацію значної частки функцій з регулювання професійної діяльності кластерів та сприятиме підвищенню ефективності використання фінансових та матеріальних ресурсів, активізації інвестиційних процесів. Також створення такої організації надасть можливість розвитку комунікаційно-координаційних зв'язків організаційного й інформаційного спрямування між учасниками кластера [7, с. 12].

ВИСНОВКИ

В умовах кластеризації економіки в Україні має бути розширений підхід до удосконалення кластерної політики держави. Від того, наскільки усвідомлюється необхідність формування нової промислової політики, заснованої на кластеризації економіки, залежить забезпечення ефективного розвитку економіки України та розбудови інноваційної моделі у промисловості, що визначено цілями застосування кластерного підходу.

У таких умовах створення сприятливого макроекономічного, інформаційного та нормативно-правового середовища для розвитку кластеризації економіки має пріоритетний напрям.

Ситуація з розв'язанням проблем кластерної політики потребує системного вирішення. Кластерна політика повинна отримати можливість впровадження додаткових інструментів підтримки кластерів, щоб мати на сьогодні найбільший вплив на економічне зростання в країні. Завдяки стимулюючим заходам кластерна політика зможе впливати на реалізацію стратегічно важливих національних та регіональних проєктів, активізувати інноваційну діяльність,

фінансування та інвестування кластерів. Тенденції до зростання потенціалу кластера та його конкурентоздатності під час зростання економіки та поліпшення настроїв бізнесу є перспективами реалізації кластерної політики України.

Література:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15>

2. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021—2027 роки" від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#>

3. Постанова Кабінету Міністрів України Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-2021-%D0%BF#Text>

4. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014—2024 роки" від 28 серпня 2013 р. № 641-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80#Text>

5. Білик Р.С. Особливості розвитку інноваційного середовища в Україні в умовах глобальної конкуренції. Вісник Дніпропетровського університету. 2015. № 23. С. 27—35.

6. Васильківський Д.М., Войнаренко М.П., Нижник В.М. Кластерна політика як чинник підвищення ефективності функціонування соціально-економічних систем. Вісник економічної науки України. 2017. № 1. С. 25—30.

7. Гласов П.В. Кластеризація економіки як ефективний механізм управлінського обліку витрат підприємств. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2018. № 14. С. 4—12.

8. Глізнуца М.Ю. Визначення складових та оцінка інноваційного потенціалу регіону. Технологічний аудит і резерви виробництва. 2016. № 3/5 (29). С. 11—14.

9. Григорук П.М., Хрущ Н.А. Інтегральне оцінювання рівня та динаміки інноваційного потенціалу регіону. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2016. № 3. С. 109—129.

10. Кіт Л.З. Еволюція мережевої економіки. - Вісник Хмельницького національного університету. 2014. № 3 (2). С. 187—194.

11. Кизим М.О., Хаустова В.Є., Козирєва О.В. Еволюція регіональної політики в Європейському Союзі. Науковий вісник Полісся. 2017. № 4 (1). С. 189—200.

12. Паливода О.М., Карпенко О.О. Соціальні ефекти функціонування регіональних кластерів в економіці: механізми формування та підходи до розрахунку. Бізнес Інформ. 2017. № 3. С. 103—108.

13. Панкова М.О. Кластерна політика як інструмент стратегічного менеджменту. Вісник Дніпропетровського університету. 2012. № 6 (2). С. 38—43.

14. Парсяк В.Н., Жукова Е.Ю. Економіко-правові обриси кластера суднобудівних підприємств Миколаївщини. Причорномор. екон. студії. 2020. Вип. 52, Ч. 2. С. 73—80.

15. Потапенко Т.П. Роль та місце інновацій у процесах кластеризації. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. 2018. № 1. С. 67—76.

16. Ринейська Л.С. Кластери в сучасній світовій економіці. Ефективна економіка. 2016. № 5. С. 1—3.

17. Самійленко Г.М. Кластерні структури регіонів України: теоретичні аспекти, проблеми та перспективи практичного впровадження. Проблеми та перспективи економіки та управління. 2019. № 1. С. 155—165.

18. Станасюк Н.С. Формування промислових кластерів як перспективний напрям розвитку промислового потенціалу. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2016. № 851. С. 110—117.

19. Ульянченко О.Ю. Методологічні засади формування кластерної політики в умовах глобалізації / О. Ю. Ульянченко // Державне будівництво — 2010. — № 2. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua>

20. Чупайленко О.А., Бєро В.Ю. Розширення функцій інноваційних кластерів в Україні. Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. 2013. № 5. С. 9—16.

21. Шевцова Г.З., Швець Н.В. Кластеризація хімічної промисловості: європейський досвід та уроки для України. Бюлетень економічної науки України. 2017. № 2 (33). С. 103—109.

22. Шпак Ю.В. Кластерний підхід в управлінні територіальним розвитком України. Публічне управління та митне адміністрування. 2020. № 2 (25). С. 187—191.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Economic Code of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/436-15> (Accessed 29 may 2021).

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Resolution "On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021—2027", available

at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-n#>

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2021), Resolution "On approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/202-2021-%D0%BF#Text> (Accessed 29 may 2021).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), Order "On approval of the Concept of the National program for the development of small and medium enterprises", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80#Text> (Accessed 29 may 2021).

5. Bilyk, R.S. (2015), "Features of the development of innovation environment in Ukraine in conditions of global competition", *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu*, vol. 23, pp. 27—35.

6. Vasylykivsky, D.M. Voynarenko, M.P. and Nyzhnyk, V.M. (2017), "Cluster policy as a factor in improving the efficiency of socio-economic systems", *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 1, pp. 25—30.

7. Glasov, P.V. (2018), "Clustering of the economy as an effective mechanism for management accounting of enterprise costs", *Problemy innovatsijno-investytsijnoho rozvytku*, vol. 14, pp. 4—12.

8. Gliznutsya, M.Y. (2016), "Identification of components and assessment of the innovation potential of the region", *Tekhnolohichnyj audyt i rezervy vyrobnytstva*, vol. 3, pp. 11—14.

9. Grigoruk, P.M. and Khrushchev, N.A. (2016), "Integral assessment of the level and dynamics of innovation potential of the region", *Marketynh i menedzhment innovatsij*, vol. 3, pp. 109—129.

10. Kit, L.Z. (2014), "Evolution of network economy", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, vol. 3, pp. 187—194.

11. Kizim, M.O. Khaustova, V.E. and Kozyreva, O.V. (2017), "Evolution of regional policy in the European", *Naukovyj visnyk Polissia*, vol. 4, pp. 189—200.

12. Palivoda, O.M. and Karpenko, O.O. (2017), "Social effects of functioning of regional clusters in economy: mechanisms of formation and approaches to calculation", *Biznes Inform*, vol. 3, pp. 103—108.

13. Pankova, M.O. (2012), "Cluster policy as a tool of strategic management", *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu*, vol. 6, pp. 38—43.

14. Parsyak, V.N. and Zhukova, E.Y. (2020), "Economic and legal outlines of the cluster of shipbuilding enterprises of Mykolayiv region", *Prychornomor. ekon. studii*, vol. 52, pp. 73—80.

15. Potapenko, T.P. (2018), "The role and place of innovation in clustering processes", *Visnyk*

Skhidnoievropejs'koho universytetu ekonomiky i menedzhmentu, vol. 1, pp. 67—76.

16. Rineyska, L.S. (2016), "Clusters in the modern world economy", *Effective Economics*, vol. 5, pp. 1—3.

17. Samylenko, G.M. (2019), "Cluster structures of regions of Ukraine: theoretical aspects, problems and prospects of practical implementation", *Problemy ta perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 1, pp. 155—165.

18. Stanasyuk, N.S. (2016), "Formation of industrial clusters as a promising area of industrial potential", *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnika"*, vol. 851, pp. 1—45.

19. Ulyanchenko, O. Y. (2010), "Methodological principles of cluster policy formation in the conditions of globalization", *Derzhavne budivnytstvo*, vol. 2, available at: <http://www.kbua-pa.kharkov.ua>. (Accessed 30 may 2021).

20. Chupaylenko, O.A. and Bero V.Y. (2013), "Expansion of functions of innovation clusters in Ukraine", *Problemy innovatsijno-investytsijnoho rozvytku*, vol. 5, pp. 9—16.

21. Shevtsova, G.Z. and Shvets, N.V. (2017), Clustering of the chemical industry: European experience and lessons for Ukraine", *Biuletent' ekonomichnoi nauky Ukrainy*, vol. 2, pp. 103—109.

22. Shpak, Y.V. (2020), "Cluster approach in the management of territorial development of Ukraine", *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, vol. 2, pp. 187—191.

Стаття надійшла до редакції 04.06.2021 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73